

# ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

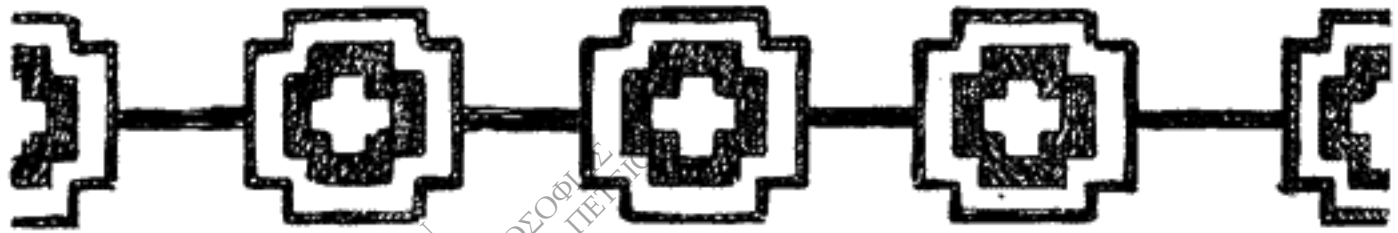
ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1936



Ε.Υ.Δ. της Κ.Τ.Π.  
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008



## Ο ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΓΥΝΑΙΚΟΣ

Ὁ ἐκκλησιαστικός πατήρ καὶ μέγιστος τῶν ἐκκλησιαστικῶν ρητόρων Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (†407) συχνότατα εἰς τὰ κηρύγματα τοῦ καὶ εἰς τὰ ἄλλα του συγγράμματα κάμνει λόγον περὶ γυναῖκος καὶ τῶν σχετικῶν πρὸς αὐτὴν ζητημάτων, ἔχων μὲν ὡς βάσιν τὴν περὶ ὁμοτιμίας τῶν δύο φύλων χριστιανικὴν ἀρχήν, ἀλλὰ καὶ μὴ παραβλέπων τὰς περὶ γυναῖκος ἀπόψεις τῆς ἐποχῆς του, ὡς καὶ τὰς τότε συνθήκας τῆς ζωῆς.

Ἡ ἔκθεσις τῶν περὶ γυναῖκος ἀντιλήψεων τοῦ Ἰωάννου Χρυσόστομου<sup>(1)</sup> δεικνύει τὴν μεγάλην παρατηρητικὴν καὶ ψυχολογικὴν δύναμιν τοῦ μεγάλου πατρός, ὅστις κατὰ τὴν νεανικὴν του ἡλικίαν δὲν ἔμεινεν ἄγευστος τῶν κοσμικῶν συνανατροφῶν καὶ τέρψεων, βραδύτερον δὲ ὡς ἱεράρχης εἶχε πλείστας ἀφορμὰς νὰ ἐξερευνᾷ τὰ μυστήρια τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ καρδίας· ἀφ' ἑτέρου δὲ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς παρηγορία δι' ἡμᾶς τοὺς διαρκῶς μεμψιμοιροῦντας διὰ τὴν σύγχρονον ἠθικὴν κατάπτωσιν, ἐφόσον καταδεικνύει ὅτι «οὐδὲν καινὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον» καὶ ὅτι τὰ τοῦ κόσμου, παρ' ὅλας τοῦ χρόνου τὰς ἐναλλαγὰς, κατ' οὐσίαν εἶναι πάντοτε, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον, τὰ αὐτά.

Ὁ Χρυσόστομος ἀποδέχεται ὅτι γυναῖκος καὶ ἀνδρὸς εἰς καὶ ὁ αὐτὸς εἶναι ὁ τύπος καὶ ὁ χαρακτήρ καὶ μία καὶ ἡ αὐτὴ ἢ πρὸς τὸν Θεὸν ὁμοίωσις<sup>(2)</sup>. Ἐπειδὴ ὁμοῦς εἶναι ἀνάγκη μιᾶς κεφαλῆς, καθόσον εἰς δημοκρατουμένην οἰκίαν εἰρήνη θὰ ἦτο ἀνέφικτος<sup>(3)</sup>, ἡ γυνή, ἡ ὁποία εἶναι «ἀρχὴ δευτέρα»<sup>(4)</sup>, δεόν νὰ ὑπακούῃ εἰς τὸν ἄνδρα, «ἢ γὰρ ἰσοτιμία μάχην ποιεῖ<sup>(5)</sup>». Ἡ

ὑπακοὴ ὁμοῦς αὕτη δὲν πρέπει νὰ ἐπιτυχάνεται «δι' ἀπειλῶν καὶ δι' ὕβρεων, οὐδὲ διὰ φόβου, οὐδὲ δι' ἑτέρου τινὸς τοιούτου, ἀλλὰ δι' ἀγάπης καὶ προθύμου διαθέσεως. Διότι τί εἶδους συζυγικὸς βίος εἶναι ἐκεῖνος ὅταν ἡ σύζυγος τρέμῃ τὸν ἄνδρα; Ποίας δὲ ἡδονῆς ἀπολαμβάνει ὁ ἀνὴρ, ὅταν συζῆ μὲ τὴν γυναῖκά του ὡς νὰ ἦτο αὕτη δούλη καὶ οὐχὶ ἐλευθέρη; . . . Ὅταν ἀκούῃς φόβον, πρέπει νὰ ἐννοῆς φόβον ἀρμόζοντα εἰς ἐλευθέρην γυναῖκα καὶ οὐχὶ εἰς δούλην. Ποῖον φόβον δηλαδὴ; ὥστε νὰ μὴ ἀντιλέγῃ, νὰ μὴ ἐπαναστατῆ, νὰ μὴ ζητῆ τὰ πρωτεῖα. Ἀρκεῖ ὁ φόβος μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου». Ἄλλ' ὁ φόβος δὲν δύναται νὰ κατορθώσῃ τὴν ὁμόνοιαν τῶν συζύγων, ἐφόσον οὗτοι δὲν εἶναι συνδεδεμένοι διὰ τῆς ἀγάπης<sup>(6)</sup>, τὴν ὁποίαν ἀλλαχοῦ χαρακτηρίζει «πάσης τυραννίδος τυραννικωτέραν»<sup>(7)</sup>.

Πάντως ὁμοῦς ὁ σύζυγος μεθ' ὑπομονῆς δέον νὰ ὑποφέρῃ τὰ μειονεκτήματα τῆς γυναικὸς, προσπαθῶν νὰ τὴν διορθώσῃ καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δέρων αὐτὴν, πρᾶγμα ὁπερ δὲν θὰ ἦτο ἀνεκτὸν οὐδὲ διὰ τὴν θεραπαινίδα του· τὸν ἄνδρα τὸν δέροντα τὴν γυναῖκα του ἀποκαλεῖ «θηρίον καὶ πατραλοῖου καὶ μητραλοῖου ἴσον»<sup>(8)</sup>.

Ἡ γυνὴ κατὰ φύσιν εἶναι ἀσθενεστέρα τοῦ ἀνδρός<sup>(9)</sup>, εἰς τὸ ὁποῖον συντελεῖ καὶ ἡ διδομένη εἰς αὐτὴν ἀγωγή καὶ ἀνατροφή<sup>(10)</sup>, ἂν καὶ πολλοὶ τῶν ἀνδρῶν διάκεινται ἀσθενέστερον τῶν γυναικῶν<sup>(11)</sup>. Ἐπειδὴ δὲ, ὡς λέγει ὁ Χρυσόστομος, ὁ ἀνθρώπινος βίος ἀποτελεῖται ἀπὸ πολιτικὰς καὶ ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις, ὁ Θεὸς κατένειμε ταῦτα οὕτως ὥστε εἰς μὲν τὴν γυναῖκα «τὴν τῆς οἰκίας προστασίαν ἀπένειμε, τοῖς δὲ ἀνδράσι τὰ τῆς πόλεως ἅπαντα πράγματα»<sup>(12)</sup>. Διὰ τοῦτο ἀπαγορεύεται εἰς τὴν γυναῖκα νὰ διδάσκῃ ἀπὸ τοῦ βήματος πρὸς τὸ κοινόν<sup>(13)</sup>, ἂν καὶ τώρα, ὅτε καὶ ἡμεῖς οἱ ἄνδρες «εἰς τὴν αὐτὴν αὐταῖς ἀσθενείαν

(1) Ἡ ἔκθεσις αὕτη γίνεται παρεχομένων εἰς ἐλευθέρην πῶς μετάφρασιν τῶν ῥήσεων τοῦ Χρυσόστομου, ἐκτὸς ὅλων χαρακτηριστικῶν χωρίων παρατιθεμένων αὐτολεξί. Δι' ἐκείνους τῶν ἀναγνωστῶν, οἱ ὁποῖοι ἐνδεχομένως θὰ ἠθελον νὰ εὑρουν τὸ πρωτότυπον τῶν χωρίων τούτων, παρατίθενται εἰς ὑποσημειώσεις αἱ παραπομπαὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν πατρολογία τὴν ἐκδοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Migne, εἰς τοὺς τόμους 47-64 τῆς ὁποίας περιέχονται τὰ χρυσόστομικὰ ἔργα. Ὁ πρῶτος ἀριθμὸς δηλοῖ τὸν τόμον, ὁ δευτέρος τὴν σελίδα.

(2) Ἐν Migne, Ἑλληνικὴ Πατρολογία, 54,589.

(3) 62, 141.

(4) 62, 140.

(5) 61, 245.

(6) 62, 137-142.

(7) 62, 135.

(8) 61, 222.

(9) 47, 507.

(10) 63, 205.

(11) 47, 504.

(12) 51, 230-1.

(13) 51, 192.

ἤλθομεν, ζητήματος ἄξιον εἶναι διατί γυναῖκες οὐ διδάσκουσιν»<sup>(14)</sup>. Ἄν καὶ ὁμοίως ἡ γυνὴ δὲν δύναται νὰ εἰσηγηθῆ γνώμην εἰς βουλευτήριον, δύναται ἄριστα νὰ γνώμα- τεύῃ περὶ τῶν οἰκιακῶν πραγμάτων, καὶ πολλάκις ἐπιτυχέστερον τοῦ ἀνδρός<sup>(15)</sup>, καὶ, ἐφόσον εἶναι συνετὴ, πολλὰ νὰ κατορθώσῃ· διότι οὐδεὶς δύναται τελεσφορώτερον νὰ ρυθμίσῃ τὸν ἄνδρα καὶ νὰ δια- πλάττῃ τὴν ψυχὴν τοῦ ὅσον εὐλαβῆς καὶ φρόνιμος γυνή, τῆς ὁποίας τὰς συμβουλὰς ἢ προτροπὰς ἀνέχεται ὁ σύζυγος πολὺ περισσότερον ἢ τὰς τῶν φίλων, διδασκά- λων καὶ ἀρχόντων. Αὕτη μόνη εἶναι ἱκανὴ νὰ καθουχάσῃ τὸν ἄνδρα ὅταν εἶναι τα- ραγμένος καὶ νὰ περικόπη τὸ περιττὸν καὶ τὸ ἀγρίον τῶν σκέψεων του<sup>(16)</sup>.

Διὰ τὴν ἀπολαύσῃ ὁμοίως ὁ σύζυγος εὐτυ- χοῦς οἰκογενειακοῦ βίου πρέπει νὰ ἀπο- βλέψῃ ἐκλέγων τὴν σύζυγόν του, εἰς ψυχικὰ προσόντα καὶ οὐχὶ εἰς πλοῦτον ἢ κάλλος τοῦ σώματος. Καὶ ἐνῶ τὸν παλαιὸν καιρὸν οἱ ἄνδρες ἐλάμβανον γυναῖκας «ψυχῆς εὐ- γένειαν ἐπιζητοῦντες καὶ οὐκ εὐπορίαν χρημάτων», σήμερον «μαστρωποὶ γυναῖκες, προμνήστριαι (δηλ. προξενήτριάι), γραῖδια μυθεύοντα» ἀναλαμβάνουν τὴν σύναψιν συνοικεσιῶν. Ἡκουσα, λέγει ὁ Χρυσόστο- μος, πολλοὺς νὰ λέγουν ὅτι ὁ θεῖνος, ὁ ὁ- ποῖος ἦτο πτωχὸς, ἔγεινε πλούσιος διὰ τοῦ γάμου του καὶ τώρα πλουτεῖ καὶ τρυ- φᾷ, ἐπειδὴ ἔλαβε γυναῖκα εὐπορον. Τί λέγεις, ὦ ἄνθρωπε; ἐπιθυμοῖς κέρδη ἀπὸ γυναῖκα; δὲν ἐντρέπεσαι; δὲν ἐρυθρία- σ; οὐδὲ καταδύεσαι εἰς τὴν γῆν, ἐπιζητῶν τοι- ούτους τρόπους κερδῶν; δὲν ἔχεις ὑπ' ὄψει ὅτι ὁ λαμβάνων γυναῖκα μόνον διὰ τὸ χρῆμά της «δέσποιναν μᾶλλον ἔλαβεν ἢ γυναῖκα;»<sup>(17)</sup> Καὶ ἐπιλέγει: «Μηδεὶς ἀπὸ γυναικὸς ἀναμενέτω πλουτεῖν· αἰσχρὸς γάρ καὶ ἐπονείδιστος οὗτος ὁ πλοῦτος»<sup>(18)</sup>. Ἄλ- λά καὶ ἡ ὡραιότης δὲν πρέπει νὰ εἶναι τὸ κύριον ἐλατήριον διὰ σύναψιν γάμου, διότι εἶναι τι πρόσκαιρον καὶ ἐφήμερον<sup>(19)</sup>, καθ- ὅσον, ὡς λέγει, «ἡ εὐμορφία τοῦ σώματος, ὅταν δὲν εἶναι συνδυασμένη με ἀρετὴν τῆς ψυχῆς, δύναται νὰ δεσμεύσῃ τὸν ἄνδρα 20 καὶ 30 ἡμέρας, ὅχι ὁμοίως καὶ περισσότερον, καὶ μόλις δειχθῆ ἢ κακία, ἐξατμίζεται ὁλό- κληρος ἢ ἀγάπη»<sup>(20)</sup>. . . Τὸ κάλλος εἶναι δι- πλοῦν, περισσότερον ἢ ὡραιότης, ποθεινοτέ- ρα ἢ ὄψις ὅταν συνοδεύεται ἀπὸ σωφροσύ- νην καὶ κοσμιότητα»<sup>(21)</sup>. Τὸ κάλλος καθ' ἑ- αυτό, ἀνευ ἀρετῆς, εἶναι τι ἐπικίνδυνον, καὶ περισσότερον πόνον φέρει τὸ νὰ ἀποβλέπῃ

τις εἰς ὡραίαν γυναῖκα παρά νὰ μὴ βλέπῃ τοιαύτην, τὸ ὁποῖον οὐδ' εἶναι κἂν πόνος· τὸναντίον «πολὺς ἰδρὼς καὶ μόχθος» ἐ- πέρχεται εἰς τὸν βλέποντα μετ' ἐπιθυμίας ὡραίαν<sup>(22)</sup>· τὸ τοιοῦτο κάλλος γεννᾷ σκανδαλισμὸν, τόσον ὥστε πονηροὶ ἄνδρες ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ ναοῦ «περιεργάζονται κάλλη γυναικῶν», δι' ὃ παρέστη ἀνάγκη νὰ χωρισθῆ διὰ σανίδων ἢ γυναικωνίτις<sup>(23)</sup>.

Ὁ Χρυσόστομος ἀπέδιδεν εἰς τὸ γυναι- κεῖον φῶλον ὠρισμένα ἐλαττώματα εἰς βαθμὸν μείζονα ἢ εἰς τὸ ἀνδρῶν· ἐθεώρει τὴν γυναῖκα «κουφοτέραν καὶ ἀλογωτέραν τοῦ ἀνδρός»<sup>(24)</sup>, «εὐπιστον»<sup>(25)</sup> καὶ «λά- λον», τόσον ὥστε αὕτη νὰ θορυβῆ καὶ φλυαρῆ ἐντὸς αὐτῶν τῶν ναῶν<sup>(26)</sup>· κατέκρι- νεν ἐπίσης ζωηρῶς τοὺς θρήνους τῶν γυναι- κῶν διὰ θανάτους οἰκείων, ὅτε ἐπιδεικνύου- σαι τρυφερότητα ἐγύμνου τοὺς βραχίο- νας, ἀπέσπων τὰς τρίχας καὶ ἐκτύπων τὰς παρειὰς των<sup>(27)</sup>. Ἰδίως ὁμοίως ζωηρῶς ἐπι- τίθεται ὁ Χρυσόστομος κατὰ τῆς τάσεως τῆς γυναικὸς πρὸς καλλωπισμὸν καὶ πολυ- τέλειαν, «τὸ κοινὸν πασῶν τῶν γυναικῶν νόσημα»<sup>(28)</sup>, καὶ μυκτηρίζει τὴν χρῆσιν πολυτελῶν σηρικῶν καὶ διαχρύσων ἱματίων, διὰ τὰ ὁποῖα ἡ γυνὴ μεριμνᾷ ὡς δι' ἐμψύ- χους δεσπότης<sup>(29)</sup>, ὡς καὶ τὴν χρῆσιν ποι- κίλων δελεαστικῶν μέσων, ἥτοι ἀρωμάτων, ψιμυθίων, ὑπογραφῶν καὶ περιστροφῶν τῶν ὀφθαλμῶν, βαφῶν, ἰδίως χρυσοῦν, τῆς κό- μης, ἐπιδείξεως γυμνοῦ, κοσμημάτων καὶ μαργαριτῶν καὶ τῶν τοιοῦτων<sup>(30)</sup>.

Ἡ συνήθης πρόφασις τῶν γυναικῶν, λέγει ὁ Χρυσόστομος, εἶναι ὅτι στολιζονται διὰ νὰ ἀρέσουν εἰς τοὺς συζύγους των· τοῦτο ὁμοίως δὲν εἶναι ἀληθές, διότι «ἐάν ἤθελες νὰ ἀρέσῃς εἰς τὸν ἄνδρα σου, θὰ ἐφόρεις τὰ πολυτίμα αὐτὰ ἐνδύματα καὶ κοσμήματα εἰς τὴν οἰκίαν σου· καὶ ὁμοίως εἰς τὴν οἰκίαν σου ἀποθέτεις αὐτὰ καὶ τὰ περιβάλλεσαι εἰς τὴν ἐκκλησίαν<sup>(31)</sup>, ὡσάν νὰ ἐπήγαινες εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ νὰ χορεύσῃς ἢ διὰ νὰ παραστῆς εἰς γάμον ἢ νὰ μετάσχῃς πο- μπῆς»<sup>(32)</sup>. Δὲν καλλωπίζεσαι, λέγει, διὰ τὸν ἄνδρα σου, ἀλλὰ διὰ νὰ προσελκύσῃς μυ- ρίους θαυμαστάς<sup>(33)</sup>.

Καὶ κατὰ τῆς φιλαρεσκείας τῶν παρθένων ἐξανίσταται ὁ Χρυσόστομος, αἵτινες, μετα- ξὺ ἄλλων, συστέλλουν μὲ πολλὴν προσοχὴν διὰ τῆς ζώνης τὸν χιτῶνα περὶ τὸ στήθος,

(14) 62, 100.  
(15) 51, 231.  
(16) 59, 340.  
(17) 51, 230 - 233.  
(18) 62, 138.  
(19) 63, 657 κ.ε.  
(20) 51, 232 - 3.  
(21) 60, 207. Περὶ τῆς ματαιότητος τοῦ κάλλους ἴδε ἰδίως 47, 297 κ.ε.

(22) 63, 506.  
(23) 59, 677.  
(24) 55, 50.  
(25) 61, 316.  
(26) 62, 543 - 4.  
(27) 59, 346.  
(28) 48, 561.  
(29) 63, 145.  
(30) 62, 541 - 2. Πρβλ. Δ. Σ. Μπαλάνου, Ἡ πολυτέ- λεια κατὰ τοὺς χρόνους τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας, Ἱεροσόλυμα 1922.  
(31) 55, 507.  
(32) 62, 541.  
(33) 62, 524.

ὥστε τοῦτο νὰ μὴ φαίνεται οὔτε ἐξωγκω-  
μένον οὔτε ἄγαν ἰσχνόν «ἀλλ' ἀμφοτέρων  
μέσον»<sup>(34)</sup>. Μὲ αὐτὰ τὰ μέσα, λέγει, δὲν κερ-  
δίζονται οἱ ἄνδρες εἰ μὴ προσκαίρως «ἐὰν  
θέλῃς νὰ ἀρέσκῃς εἰς τὸν ἄνδρα, πρέπει νὰ  
κοσμήῃς τὴν ψυχὴν σου καὶ ὄχι τὸ σῶ-  
μα»<sup>(35)</sup>.

Δὲν παραλείπει δὲ ὁ Χρυσόστομος νὰ  
δώσῃ καὶ συνταγὴν πρὸς τοὺς συζύγους  
διὰ τελεσφόρον καταπολέμησιν τῆς γυναι-  
κείας τάσεως πρὸς πολυτέλειαν, συνιστῶν  
νὰ βαίνουν οὗτοι μετὰ συνέσεως, βαθμηδόν  
καὶ κατ' ὀλίγον, διότι ἂν θελήσῃς διὰ μιᾶς  
νὰ ἐξαλείψῃς αὐτὴν τὴν τάσιν, «τὸ πᾶν ἀ-  
πώλεσας»<sup>(36)</sup>.

Ἰδίως δ' ἐξανίσταται ὁ Χρυσόστομος κα-  
τὰ γηραιῶν γυναικῶν, προσπαθουσῶν νὰ  
φαίνωνται νέαι, καὶ ἀποτεινόμενός ποτε  
πρὸς αὐλικὰς κυρίας, τὰς ὁποίας χαρακτη-  
ρίζει «ἀνδροπλοῦτους, ταραξανδρίας καὶ  
ἀνασειστρίας», ἐλέγχει αὐτὰς διότι, ἂν καὶ  
γυραῖαι, προσπαθοῦν νὰ φαίνωνται νέαι, φέ-  
ρουσαι βοστρύχους εἰς τὸ μέτωπον καὶ  
κομψευόμεναι «καθάπερ ἑταιρίδες, ἐπὶ ἀ-  
πάτῃ τῶν συντυγχανόντων»<sup>(37)</sup>.

Ἡ τοιαύτη πρὸς πολυτέλειαν καὶ πρὸς  
καλλωπισμὸν τάσις τῶν γυναικῶν ἔχει  
πολλὰ κακὰ ἐπακόλουθα. «Ἀπὸ τὴν τάσιν  
ταύτην προκύπτουν μυρία κακὰ, ὡς αἱ πορ-  
νεῖαι τῶν ἀνδρῶν, τοὺς ὁποίους μανθάνετε  
τοιουτοτρόπως νὰ μὴ φιλοσοφοῦν ἀλλὰ νὰ  
εὐχαριστῶνται μὲ ὅσα καλλωπίζονται αἱ  
πόρνοι. Διὰ τοῦτο καὶ εὐκόλως κυριεύον-  
ται ἀπὸ αὐτὰς. Ἐνῶ ἐὰν ἐμάνθανες τὸν ἄν-  
δρα σου νὰ περιφρονῇ αὐτὰ καὶ νὰ χαίρῃ  
μὲ τὴν σωφροσύνην, τὴν εὐλάβειαν, τὴν τα-  
πεινοφροσύνην, δὲν θὰ ἐπιάνετο εὐκόλως  
εἰς τὰ πτερά τῆς πορνείας»<sup>(38)</sup>. Ἀφ' ἑτέρου  
τοιαῦται φιλόκοσμοι γυναῖκες δίδουν κα-  
κὸν μάθημα εἰς τὰς θυγατέρας τῶν «ἔχεις  
θυγάτριον; πρόσεχε νὰ μὴ διαδεχθῇ τὸ ἐ-  
λάττωμα» διότι τὰ ἦθη ρυθμίζονται συνήθως  
σύμφωνα πρὸς τὴν ἀνατροφὴν καὶ αἱ θυγα-  
τέρες μιμοῦνται τὰ ἦθη τῶν μητέρων»<sup>(39)</sup>.  
Καὶ ἐπιλέγει: «Μὴ τοίνυν τὰς ἑταιριζόμε-  
νας μιμοῦ»<sup>(40)</sup>. Καὶ ἀλλαχοῦ οἰκτεῖρει, διό-  
τι ἐνῶ τὸ πάλαι «οἱ ἄνδρες ἄνδρες ἦσαν  
καὶ αἱ γυναῖκες γυναῖκες, νῦν πᾶν τούναν-  
τίον, αἱ μὲν γυναῖκες εἰς τὰ τῶν ἑταιρίδων  
ἑαυτὰς ἐξώθησαν ἦθη, οἱ δὲ ἄνδρες ἵπων  
μαινομένων οὐδὲν ἀμεινον διακείνται»<sup>(41)</sup>.  
Καὶ τὸ χειρότερον ἦτο ὅτι ἡ διαφθορὰ δὲν  
παρουσιάζετο μόνον εἰς τὰς γυναῖκας τοῦ  
ἡμικόσμου καὶ τοῦ θεάτρου, ὅπου παρου-  
σιάζοντο πρὸ τῶν θεατῶν γυναῖκες «γυ-

μνοῖς μέλεσι»<sup>(42)</sup> καὶ κολυμβῶσαι<sup>(43)</sup>, ἀλλ'  
ἐπεξετείνετο εἰς πάσας τὰς κοινωνι-  
κὰς τάξεις καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἀφιερω-  
μένας εἰς ὑπηρεσίας τοῦ ναοῦ· τοιουτοτρό-  
πως μανθάνομεν ἀπὸ τὸν Χρυσόστομον ὅτι  
λόγῳ τοῦ συνοικισμοῦ κληρικῶν μετὰ συ-  
νεισάκτων παρθένων, ἀφιερωμένων εἰς τὴν  
ἐκκλησίαν, «δρόμος ταῖς μαίαις καθ' ἑκά-  
στην ἡμέραν ἐπὶ τὰς τῶν παρθένων οἰκίας»  
διανοίγεται<sup>(44)</sup>, καὶ ὅτι διακόνισσαι, ὁποῖαι  
ὑπῆρχον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δι' ἐκ-  
κλησιαστικὰς διακονίας, «χῆραι» καλούμε-  
ναι, «καὶ οἴκους διέφθειραν καὶ γάμους διέ-  
σπασαν καὶ ἐπὶ κλοπαῖς πολλάκις καὶ ἑτέ-  
ροις τοιούτοις ἀσχημονοῦσαι ἐάλωσαν»<sup>(45)</sup>.

Ἄλλὰ καὶ ὡς φίλεριν παριστᾷ τὴν γυναῖκα  
ὁ Χρυσόστομος καὶ δίδει παραστατικὴν τὴν  
εἰκόνα τῆς φιλέριδος γυναικός, ἡ ὁποία  
«διερχομένη ἀπὸ τόπον εἰς τόπον καὶ εἰς  
οἰκίαν ἐξ οἰκίας, δημιουργεῖ μάχας, γίνεται  
αἰτία ἐρίδων, προξενεῖ ταραχὰς καὶ δὲν  
ἀφίνει τὸν ἄνδρα τῆς νὰ ζῆ εἰρηνικῶς οὔτε  
μὲ τὸν γείτονά του οὔτε μὲ τὸν γνώριμόν  
του, ἀλλ' ὑβρίζει πάντας, μὲ ὄλους δημιουρ-  
γεῖ ἀφορμὰς δικῶν, ἀναστατώνει καὶ θο-  
ρυβεῖ ὄλους, προστρέχει χωρὶς νὰ ἐντρέ-  
πεται πρὸς τοὺς ἄρχοντας, παρουσιάζεται  
εἰς τὰ δικαστήρια ὡς ἀδικουμένη καὶ εἰς  
τὰ λουτρά πολυλογοῦσα καὶ εἰς τὰς ἐκκλη-  
σίας φλυαροῦσα... Ἄν δὲ τυχὸν ἔχη μάθει  
καὶ γράμματα, «διπλοῦν τὸ εἶδος τῆς νό-  
σου καὶ τῆς κακίας»<sup>(46)</sup>. Ἡ φίλερις γυνὴ  
«ἀβίωτον τὸν βίον» ποιεῖ<sup>(47)</sup>.

Θιασώτης τοῦ μοναχικοῦ βίου ὁ Χρυσό-  
στομος, τὸν ὁποῖον, κατὰ τὰς τότε κρατού-  
σας ἀντιλήψεις, ὑπερετίμα, ἐθεώρει «τὴν  
παρθενίαν πολλῶ τιμιωτέραν τοῦ γάμου»,  
τὸν ὁποῖον ὁμως πάντοτε ἐτίμα, χαρακτη-  
ρίζων αὐτὸν «λιμένα σωφροσύνης» διὰ τοὺς  
θέλοντας νὰ κάμουν καλὴν χρῆσιν αὐτοῦ,  
καθόσον δὲν ἀφίνει νὰ ἀγριεύῃ ἡ φύσις<sup>(48)</sup>.  
Ὁρμώμενος ἀπὸ τῆς προϋποθέσεως ταύ-  
της, παρέβλεπεν οὐ μόνον τὰ σκιερὰ ση-  
μεῖα τῆς ἀσκήσεως, ἀλλ' ὑπερέβαλλε καὶ  
τὰς δυσχερεῖας τὰς προερχομένας ἐκ τοῦ  
δεσμοῦ τοῦ γάμου, διὰ τοῦ ὁποίου, ὡς  
ἐφρόνει, ἐξαναγκάζονται οἱ σύζυγοι νὰ  
ὑποτάσσωνται πρὸς ἀλλήλους περισσότε-  
ρον παρὰ οἱ ὑπηρεταὶ εἰς τοὺς κυρίους  
των<sup>(49)</sup>. «Εἶναι, λέγει, φοβερόν νὰ λάβῃς  
πλουσιωτέραν γυναῖκα, ἀλλὰ φοβερόν καὶ  
νὰ λάβῃς πτωχοτέραν· τὸ πρῶτον βλάπτει  
εἰς τὴν αὐθεντίαν καὶ ἐλευθερίαν τοῦ ἄν-  
δρός, τὸ δευτέρον εἰς τὴν περιουσίαν του.

(34) 62, 541.  
(35) 59, 341.  
(36) 57, 368-9.  
(37) 47, 27.  
(38) 58, 788.  
(39) 62, 374.  
(40) 62, 541.  
(41) 58, 677.

(42) 62, 428.  
(43) 57, 80.  
(44) 47, 516.  
(45) 48, 655.  
(46) 56, 536.  
(47) 51, 231.  
(48) 48, 9.  
(49) 48, 563.

λυπηρόν εἶναι νὰ ἀποκτήσῃ κανεὶς παῖδας, λυπηρότερον νὰ μὴ ἀποκτήσῃ τὸ πρῶτον ἰσοδυναμεῖ πρὸς πικρὰν δουλείαν, τὸ δεύ-  
τερον σημαίνει ὅτι ματαιῶς ὑπανδρεύθη. Ἐρρώστησε τὸ παιδίον; φόβος ὄχι μικρὸς ἀπέθανε πρὸ τῆς ὥρας; πένθος ἀπαρηγόρητον καὶ καθ' ἑκάστην ἡλικίαν διάφοροι φροντίδες ὑπὲρ αὐτῶν καὶ φόβος καὶ κόποι πολλοί. Τί δὲ νὰ εἴπη τις διὰ τὴν μοχθη-  
ρίαν τῶν ὑπηρετῶν; (19)

Ὁμιλῶν ὡς ὠμίλει ὁ Χρυσόστομος περὶ γυναικός καὶ τῶν κατ' αὐτὴν, δὲν ἐνόει βεβαίως πάσας τὰς γυναίκας, ἀλλὰ μόνον τὰς πονηράς. « Ἄς μὴ καταβοᾶ ἐναντίον μου τὸ γένος τῶν γυναικῶν ὅτι τὰς κατηγορῶ διότι ἐγὼ δὲν ὀμιλῶ διὰ τὰς φρονί-  
μους γυναίκας, ἀλλὰ διὰ τὰς πονηράς, ἀσυνέτους καὶ ἀφρονάς » (21). Ἐξαίρει πολ-  
λαχοῦ τὰς χρηστὰς γυναίκας καὶ τὴν ἀγαθὴν ἐπίδρασιν, τὴν ὁποίαν δύνανται νὰ ἔ-  
χουν αὐταὶ ἐπὶ τῆς κοινωνίας, οὐ μόνον καθοδηγοῦσαι τοὺς συζύγους των εἰς τὸ ἀ-  
γαθὸν καὶ συντελοῦσαι εἰς τὴν εὐτυχίαν των, ἀλλὰ κυρίως ἀνατρέφουσαι χρηστὰ τέκνα. (22) Ἀναγνωρίζει δ' ὅτι αἱ γυναῖκες ἔχουν ὠρισμένα πλεονεκτήματα ὑπὲρ τοὺς ἀνδρας, οἷον « τὴν σεμνότητα, τὴν θερμότητα, τὴν εὐλάβειαν, τὴν πρὸς τὸν Χριστὸν ἀγάπην » (23). Εἶχε δὲ πολλὰς ἀφορμὰς νὰ γνωρίσῃ ὁ Χρυσόστομος ἀμέμπτους γυναί-  
κας, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξέχουσαν κατέχει θέ-  
σιν ἡ ὑπέροχος μήτηρ του, ἡ ἐνάρετος Ἀν-  
θοῦσα, τὴν ὁποίαν θαυμάζων ὁ μέγας ἐ-  
θνικός σοφιστὴς Λιβάνιος ἀνεφώνησε : « Βα-  
βαί, οἶαι παρά Χριστιανοῖς γυναῖκές εἰ-  
σιν » (24). Καὶ τὴν Ὀλυμπιάδα, τὴν ὑπέρο-  
χον ἐκείνην εὐγενῆ γυναῖκα, ἡ ὁποία χη-  
ρεύουσα μετὰ εἰκοσάμηνον συζυγίαν, ἀφι-  
ερώθη μετ' ἔνθεον ζῆλον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἐκκλησίας, ὡς διακόνισσα, καὶ διένει-  
με τὴν μεγάλην περιουσίαν της εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἐτίμα ἰδιαζόντως ὁ Χρυσόστομος εἰς 17 ἐπιστολάς, τὰς ὁποίας ἔγραψε πρὸς αὐτὴν ἐκ τῆς ἐξορίας (25), κυρίως ζητεῖ νὰ τὴν παρηγορήσῃ διὰ τὴν ἀθυμίαν ἣτις τὴν κατεῖχε, λόγῳ τῶν δεινοπαθημάτων του, λέγων ὅτι μόνον διὰ τὴν ἁμαρτίαν πρέπει

κανεὶς νὰ λυπῆται καὶ δι' οὐδὲν ἄλλο. Γράφων ἐκ τῆς ἐξορίας του καὶ πρὸς ἄλ-  
λας εὐγενεῖς γυναίκας, ἀφιερωμένας εἰς ἐκκλησιαστικὴν διακονίαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, παρακαλεῖ νὰ τοῦ γράφουν συχνά-  
κις τοιοῦτοτρόπως γράφων πρὸς τὴν διά-  
κονον Ἀμπρὺκλην, ἡ ὁποία τοῦ ἔγραψε μετὰ μακρὰν σιγὴν, παρακαλεῖ αὐτὴν « νι-  
φάδι ἐπιστολῶν » νὰ τὸν παραμυθήσῃ διὰ τὸ μῆκος τῆς προηγηθείσης σιγῆς (26). Τὴν πρὸς Πενταδίαν ἐπιστολὴν του περατώνει ὡς ἑξῆς : « Ἐπειδὴ δὲ θέλεις νὰ μάθῃς καὶ περὶ ἐμοῦ, μάθε ὅτι ζῶ, ὑγιαίνω καὶ εἶμαι ἀπηλλαγμένος πάσης ἀρρωστίας. Ἄλλὰ καὶ ἐάν τυχόν ἤμην ἀρρωστος, θὰ μοῦ ἦτο ἀρκετὸν φάρμακον διὰ νὰ γίνω καλὰ ἡ γνησία, θερμὴ, στερεὰ καὶ ἀτρεπτος ἀγά-  
πη τῆς εὐλαβείας σου » (27).

Ἐπιπόλαιος ἀναγνώστης, κρίνων μὲ τὰς ἀντιλήψεις τῆς συγχρόνου ἐποχῆς καὶ λη-  
σμονῶν τὸν στοιχειῶδη ἱστορικὸν κανόνα κατὰ τὸν ὁποῖον δέον ἕκαστος νὰ κρίνεται κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἐποχῆς του, ἴσως δὲν ἐκτιμῆσῃ δεόντως τὰς περὶ γυναικός ρη-  
σεις τοῦ μεγάλου πατρὸς καὶ συγγραφέως. Ἄν ὅμως λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τοὺς χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους ἔζη ὁ Χρυσόστομος, τὰς ἀντιλήψεις καὶ τὰς συνθήκας τῆς τότε κοι-  
νωνίας, τὴν κρατοῦσαν τότε διαφθοράν, μείζονα τῆς σημερινῆς, δὲν δύναται ἢ δεόν-  
τως νὰ ἐκτιμῆσῃ τὰς λίαν προηγεμένας διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀντιλήψεις τοῦ Χρυσόστομου, ὡς καὶ τὴν ἐξαίρετον ψυχο-  
λογικὴν του δύναμιν καὶ τὴν ἀπαράμιλλον παραστατικότητα μὲ τὴν ὁποίαν διατυπῶ-  
νει τὰς γνώμας του. Αἱ ἀντιλήψεις του περὶ τῆς κατ' ἀρχὴν ἰσοτιμίας τῆς γυναι-  
κός, ἡ ἔξαρσις τῆς ἀγάπης, καὶ ὄχι τοῦ φόβου, ὡς ἐνωτικῶν δεσμοῦ τῶν συζύγων, ἡ ἀπαγόρευσις εἰς τὸν ἄνδρα νὰ δέρῃ ἢ κακομεταχειρίζεται τὴν γυναῖκά του, ὁ τονισμὸς τῆς μεγάλης ἀποστολῆς τῆς γυ-  
ναικός πρὸς διόρθωσιν τοῦ συζύγου της καὶ πρὸς ἀνατροφὴν τῶν τέκνων της, εἶναι ἀναντιρρήτως προοδευτικαὶ διὰ τὸν τέταρ-  
τον αἰῶνα ἀντιλήψεις, αἵτινες σήμερον ἔτι δυστυχῶς δὲν κατέστησαν κοινὸν κτῆμα.

Δ. Σ. ΜΠΑΛΑΝΟΣ  
τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

(19) 43, 314.

(21) 56, 536.

(22) 62, 543, κ. ἐ. Πρβλ. 51, 231.

(23) 62, 100.

(24) 48, 601.

(25) 52, 549 κ. ἐ.

(26) 52, 653.

(27) 52, 657. Πρβλ. 52, 633, 640 κ. ἐ.

